

ข้อท้าทายงานสังคมสงเคราะห์ในระบบการยุติธรรมเด็กและเยาวชน
ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal และเยาวชนกระทำผิดซ้ำ
The Challenge of Social Work in Juvenile Justice System
for Prevention and Solution of Recidivism in Juvenile

อารีรัตน์ อติชัยเดชรินทร์¹
Arreerat Adisaidachcharin²

Abstract

The purpose of this issue was presentation social work in juvenile justice system for prevention and solution of recidivism in juvenile. The data were collected via the ideas and direct experience of the author who has been working as a social work in juvenile justice system both in Juvenile Observation and Protection Center (Remand Home) and Juvenile Vocational Training Center. The issue has shown the situation of recidivism in juvenile, the national policy for reduce recidivism in juvenile and Social work in prevention and solution of recidivism in juvenile. After all the issue of challenge in social work in juvenile justice system and presentation in development mechanism in Social work in juvenile justice system for prevention and solution of recidivism in juvenile, can be lead to further develop for social work to be successful.

Keywords: Social Work, Juvenile Justice System, Recidivism in Juvenile

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนองานสังคมสงเคราะห์ในระบบการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal และเยาวชนกระทำผิดซ้ำ โดยนำเสนอผ่านการรวบรวมข้อมูล มุมมองความคิดและประสบการณ์ตรงของผู้เขียนในฐานะที่เคยปฏิบัติงานเป็นนักสังคมสงเคราะห์ในระบบการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ทั้งในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยบทความนี้ได้เสนอข้อมูลสถานการณ์ปัญหาคriminal และเยาวชนกระทำผิดซ้ำ นโยบายของรัฐต่อการลดการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเด็กและเยาวชน งานสังคมสงเคราะห์ในการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal และเยาวชนกระทำผิดซ้ำที่ผ่านมา ประเด็นข้อท้าทายในงานสังคมสงเคราะห์ในระบบการยุติธรรมเด็กและเยาวชน และนำเสนอกลไกในการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในระบบการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal และเยาวชนกระทำผิดซ้ำ ที่สามารถนำแนวทางดังกล่าวไปต่อยอดพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้

คำสำคัญ: งานสังคมสงเคราะห์, ระบบการยุติธรรมเด็กและเยาวชน, เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ

¹ อาจารย์ประจำ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² Lecturer, Faculty of Social Administration, Thammasat University, Thailand

E-mail: nanareerat@hotmail.com

บทนำ

ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน นักสังคมสงเคราะห์ถือเป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิด โดยเฉพาะนักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ทั้งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยมีหน้าที่หลักคือ การศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลของเด็กและเยาวชนทางด้านครอบครัว สังคม สภาพแวดล้อม รูปแบบการดำเนินชีวิต ฯลฯ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อดำเนินการจำแนกประเภทและวางแผนการให้การบำบัดฟื้นฟู เด็ก เยาวชน และครอบครัว เพื่อช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะชีวิต และเตรียมความพร้อมภายหลังปล่อยของเด็กและเยาวชนให้เหมาะสม กับการดำเนินชีวิตในสังคม และงานบำบัดฟื้นฟูเป็นรายบุคคล มีการประสานความร่วมมือกับบุคคลและองค์กรเครือข่ายเพื่อ ระดมทรัพยากรในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน การปฏิบัติงานด้านยุติธรรมสัมพันธ์ในเรื่องการประชุมกลุ่ม ครอบครัวและชุมชนเพื่อลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทั้งก่อนและหลังที่ศาลมีคำพิพากษา มีการ ติดตามและให้บริการทางด้านสังคมสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยตัวเพื่อให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหา และความจำเป็น และปฏิบัติงานเชิงรุกโดยการให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และที่สำคัญ นั้น ในกระบวนการเตรียมความพร้อมปล่อยเด็กและเยาวชน และการติดตามภายหลังปล่อย นักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานดังกล่าว จึงได้รับการคาดหวังว่า กระบวนการเตรียมความพร้อมปล่อยที่ดำเนินการใน ปัจจุบันจะสามารถมีส่วนช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำได้

ผู้เขียนในฐานะที่ได้ปฏิบัติงานเป็นนักสังคมสงเคราะห์มาตลอด 14 ปี ทั้งในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มองว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ เป็นข้อท้าทายอย่างมากต่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน ที่ต้องสอดรับทั้งนโยบายของรัฐ ตัวชี้วัดของหน่วยงานเรื่องการลดจำนวนเด็กกระทำผิดซ้ำ กระแสสังคมที่มีความคาดหวังให้ปัญหาดังกล่าวลดลง สัดส่วน จำนวนนักสังคมสงเคราะห์ในหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่ยังไม่เพียงพอต่อ จำนวนเด็กและเยาวชนที่มีจำนวนมาก และระบบกลไกเครื่องมือในการทำงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนั้นเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมายหรือไม่ การทำงานที่ต้องมีพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ในด้านองค์ความรู้ ทักษะต่างๆ และการทำงานกับทุกภาคส่วน ในการ การระดมทรัพยากร สร้างเครือข่ายในการทำงาน ซึ่งบทความนี้จะได้รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน กระทำผิดซ้ำ นโยบายของรัฐต่อการลดการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเด็กและเยาวชน งานสังคมสงเคราะห์ในการทำงานป้องกันและ แก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำที่ผ่านมา ประเด็นข้อท้าทายในงานสังคมสงเคราะห์ และกลไกในการพัฒนางานสังคม สงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ เพื่อเป็น แนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมต่อไปได้

สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ

ปัจจุบันปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิด เป็นปัญหาหนึ่งที่สังคมไทยต่างเป็นกังวลกับปัญหาดังกล่าวที่นับวันจะมีความรุนแรงและมีจำนวนมากยิ่งขึ้น ซึ่งคนในสังคมต่างรับรู้จากข่าวสารตามสื่อต่างๆ ที่พบว่าผู้กระทำผิดมีเด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ต่างให้ความสำคัญและ พัฒนาระบบงานทั้งด้านการป้องกัน การพัฒนาระบบบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และการติดตามดูแลช่วยเหลือ แต่ยังคงพบว่าปัญหาเด็ก และเยาวชนกระทำผิดยังไม่ลดน้อยลง และเด็กและเยาวชนยังมีการกระทำผิดซ้ำภายหลังได้รับโทษ จากรายงานประจำปีของ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พบว่าสถิติการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ มี แนวโน้มกระทำผิดซ้ำจำนวนมากขึ้น โดยเปรียบเทียบตั้งแต่ปี พ.ศ.2552-2558 พบว่าในปี 2552 กระทำผิดซ้ำคิดเป็นร้อยละ 13.57 ปี 2553 คิดเป็นร้อยละ 12.62 ปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 15.86 ปี2555 คิดเป็นร้อยละ 12.03 ปี 2556 คิดเป็นร้อยละ 18.63 ปี2557 คิดเป็นร้อยละ 20.50 ปี 2558 คิดเป็นร้อยละ 19.03 ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ
เมื่อเปรียบเทียบกับคดีที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554-2558

	ปี พ.ศ.				
	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนคดีที่จับกุมทั้งสิ้น	35,049	34,276	36,763	36,537	33,121
จำนวนคดีที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ	5,559	4,125	6,849	7,490	6,302
ร้อยละของคดีที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ	15.86	12.03	18.63	20.50	19.03

ที่มา: รายงานสถิติคดี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากสถิติดังกล่าว พบว่าการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนยังไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง ถือเป็นจำนวนตัวเลขที่ยังน่าเป็นห่วง และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนต้องกลับมาพิจารณาทบทวนและไม่หยุดนิ่งที่จะพัฒนางานการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน หากเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูอย่างเหมาะสม เมื่อเขาได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน อาจมีพฤติกรรมเสี่ยง ขาดความยับยั้งชั่งใจ อาจก่อเหตุกระทำผิดซ้ำ ซึ่งมาจากเหตุปัจจัยต่างๆ อาทิ ด้านอารมณ์จิตใจ ครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

เมื่อพิจารณาถึงการปรับตัวภายหลังปล่อยของเด็กและเยาวชน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจและจิตวิทยามีผลต่อการปรับตัวในแต่ละด้าน ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านอายุ สถานภาพสมรส ภาระหนี้สิน บุคลิกภาพแบบหุนหันพลันแล่น ได้แก่ การชอบเสี่ยง การมองการณ์ใกล้ การเป็นคนหงุดหงิด เจ้าอารมณ์ ผู้กระทำผิดซ้ำจำนวนหนึ่งไม่มีใครมาเยี่ยมเลย ซึ่งถือว่าเป็นการห่างเหินไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว โดยเฉพาะภายหลังที่ได้รับการปล่อย เพราะการห่างเหินจากครอบครัวมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำมากกว่าและการคงความผูกพันของครอบครัวได้อย่างเหนียวแน่นในระหว่างการถูกควบคุมตัวในเรือนจำ รวมถึงการสร้างบรรยากาศของการสนับสนุนช่วยเหลือในครอบครัวในช่วงเวลาหลังปล่อยมีความจำเป็นสำหรับการกลับคืนสู่สังคม และลดการกระทำผิดซ้ำ (Write & Write, 1994 อ้างถึงใน วิยะดา วัชรวรรณ์, 2543)

ดั่งที่ คณิงนิจ วิหคมาตย์ (2552) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมองตนเองในภาวะคืนสู่ครอบครัวและสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน” พบว่า การมองตนเองของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มีความเชื่อมโยงกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ครอบครัว เพื่อน ชุมชน แหล่งที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมภายในตัวตน ได้แก่ ความรู้สึก การรับรู้ การให้ความหมาย การตีความและการเห็นคุณค่าในตนเอง มีผลต่อการมองตนเองและดำเนินพฤติกรรมทั้งในทางดีหรือไม่ดี ซึ่งภายหลังการปล่อยตัว เยาวชนจะกลับไปเริ่มต้นในครอบครัวก่อนขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีอยู่เดิมด้วย และจะพยายามเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้นตามที่สังคมคาดหวัง เช่น ทำงาน เรียน เลิกคบเพื่อนที่ไม่ดี แต่เมื่อกลับสู่สังคมเดิมแล้วต้องเผชิญกับสภาพการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของเยาวชน เช่น ไม่ยอมรับ ไม่ไว้วางใจ ต่ำหนิ ประทับตราและเพื่อลดรอยมลทินประทับ จึงมีการสร้างพื้นที่การยอมรับและจัดการปัญหาด้วยตนเอง เช่น หลบหนี ใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน ใช้ความรุนแรง เมื่อมีสิ่งยั่วๆ หรือกดดันจะผลักดันตัวเองออกจากสภาพการณ์นั้นแล้วกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้อีก เยาวชนตระหนักรู้ถึงผลเสียของการกระทำผิดเพียงแต่ไม่สามารถต่อต้านสิ่งยั่วยวนนั้นได้ นอกจากนี้ยังเผชิญกับปัจจัยเร้า ได้แก่ ผลตอบแทนทั้งรูปธรรม (เงินทอง สิ่งของ) และนามธรรม (การยอมรับ อำนาจ คุณค่าในตนเอง) มักจะประเมินความคุ้มค่าและโอกาสที่จะได้สิ่งที่ต้องการแล้วจึงตัดสินใจกระทำความผิด โดยขาดการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมอย่างรอบด้านและผลกระทบในระยะยาว ซึ่งเยาวชนต้องมีการกำหนดสร้างโอกาสด้วยตนเองอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนตนเองที่มีความยั่งยืนที่สุด พร้อมกับโอกาสจากครอบครัวและสังคม เช่น การ

ยอมรับ ใ่ว่างใจ ให้อภัย เยาวชนมีความปรารถนาต่อตัวเอง อาชีพ การเรียนและพื้นที่ปรับตัว ซึ่งจะเป็นการคืนคุณค่าในตนเองและต้องมีการจัดการต่อความต้องการภายในตัวของเยาวชนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม

ส่วนการติดตามผลการกระทำผิดซ้ำ พบว่า ระยะเวลาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำอีกส่วนมากอยู่ในระยะเวลาภายใน 12 เดือน หลังการปล่อยตัว ดังการศึกษาของ ซินเดอร์ (Snyder, 1998 อ้างถึงในวิยะดา วัชรธรรมรัตน์, 2543) แสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 91 ของการกระทำผิดซ้ำจะกระทำผิดซ้ำอีกในเวลาดังกล่าว และ (Melzner & Weil, 1993 อ้างถึงในสุภาพ ทองรัตน์, 2531) ร้อยละ 59 ของผู้ที่ถูกปล่อยตัวหรือได้รับการลงโทษจากสถาบันแก้ไขพฤติกรรมของแมสซาชูเซต ระหว่างปี ค.ศ.1959 กลับมายังสถาบันนี้อีก ซึ่งหนึ่งกลับมาโดยฝ่าฝืนกฎหรือสัญญาของการพักการลงโทษส่วนที่เหลือกลับมา โดยการกระทำผิดครั้งใหม่ ส่วนรายงานของมลรัฐยูธาร์ พบว่า ร้อยละ 49 ของผู้ตอบแบบสอบถามการรายงานด้วยตนเอง กระทำผิดอีกในระยะเวลา 6-12 เดือน (Andrew, Reed, & Randall, 2000 อ้างถึงใน อังคณา บุญสิทธิ์, 2545) และจากการศึกษาระยะเวลายาวเป็นเวลา 5 ปี เพื่อตรวจสอบการได้รับการปล่อยตัวของเด็กและเยาวชน 531 รายงานจากสถานควบคุมเยาวชน Oregon กลับชุมชน พบว่า ภายในระยะเวลา 12 เดือน มีเยาวชนกลับเข้าสู่สถานควบคุมนี้ร้อยละ 40 และมีเพียงร้อยละ 47 เท่านั้น และมีงานทำและอยู่ในระบบโรงเรียนภายใน 6 เดือนหลังปล่อยตัว ซึ่งเยาวชนที่มีงานทำและอยู่ในระบบโรงเรียนต่อเนื่องถึง 12 เดือน มักไม่หวนกลับมาที่สถานที่ควบคุมเยาวชนนี้อีก

นโยบายของรัฐต่อการลดการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเด็กและเยาวชน

หากจะพิจารณานโยบายของรัฐในปัจจุบัน พบว่า การลดการกระทำผิดซ้ำ ถือเป็นเป้าหมายหลักอย่างหนึ่ง จากรายงานยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มียุทธศาสตร์เรื่องการสร้างความปลอดภัย และความสงบสุขในสังคม ได้มีเป้าหมายหลักคือ 1.ลดการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด 2.ผู้พ้นโทษผ่านการแก้ไข พื้นฟู มีการศึกษา มีงานทำ มีรายได้ พึ่งตนเองได้ 3.ลดจำนวนอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชน โดยมีกลยุทธ์ 1.ยกระดับการควบคุมดูแล และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตามมาตรฐานสากล 2.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการเปลี่ยนภาวะให้เป็นพลัง 3.เสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

หน่วยงานหลักของรัฐที่ดูแลด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิด คือ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมมีภารกิจ หลักในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เยาว์ตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งของศาลและการพิทักษ์ คุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในระหว่างพิจารณาคดี และหลังพิจารณาคดี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจำนวน 77 แห่งทั่วประเทศดำเนินการสืบเสาะประมวลข้อเท็จจริง และเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชน เข้ารับการฝึกอบรม ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุม แก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชน ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 19 แห่ง เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรม เด็กและเยาวชนจะถูกส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรม ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดำเนินการด้านการควบคุมดูแล บำบัด แก้ไข พื้นฟู ป้องกัน พัฒนา พฤตินิสัยและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรม และดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชนและประสานความร่วมมือเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก ซึ่งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแต่ละแห่งได้มีการกระบวนการด้านการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน และการติดตามดูแลช่วยเหลือภายหลังปล่อยตัว เพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำ แต่ยังมีข้อจำกัดต่างๆ ในการปฏิบัติงานทั้งด้านบุคลากรและภาระงาน และชุมชนยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร

งานสังคมสงเคราะห์ในการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำที่ผ่านมา

จากคู่มือการปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่ากรอบการทำงานสังคมสงเคราะห์ที่มีความชัดเจน และนักสังคมสงเคราะห์จะปฏิบัติงานในกลุ่มงานบำบัดและแก้ไขฟื้นฟู และกลุ่มประสานกิจกรรม

ชุมชน โดยลักษณะงานได้ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือเด็กเยาวชน ครอบครัว และชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายของการปฏิบัติงานมีดังนี้

1. กลุ่มเด็กและเยาวชน

1.1 เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด

1.2 เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ดูแลอย่างต่อเนื่อง

2. กลุ่มบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ทั้ง 2 กลุ่มข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่นอกจากการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่างๆ แล้ว บางส่วนจำเป็นต้องให้คำปรึกษาแนะนำ การสงเคราะห์ช่วยเหลือเฉพาะหน้าในด้านต่างๆ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนรวมทั้งการติดตามผลภายหลังปล่อย

3. กลุ่มหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชน ที่ถือว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของการทำงานในการช่วยเหลือและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนทั้งในระหว่างที่อยู่ในสถานควบคุมและภายหลังการปล่อยตัวไปจากสถานควบคุม นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มเป้าหมายในการทำงานเชิงป้องกันและเชิงรุกไปพร้อมกัน

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พบว่ามีกระบวนการหนึ่งที่สำคัญคือการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชนก่อนปล่อย โดยได้มีการจัดทำแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นการแก้ปัญหาให้กับเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา ก่อนได้รับการปล่อยตัวและหลังจากที่ปล่อยตัว โดยการจัดหาบริการสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือหรือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนให้สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนพร้อมและสามารถกลับคืนสู่ครอบครัวและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ แต่ในด้านการเตรียมชุมชน พบว่ายังขาดแนวทางในการทำงานร่วมกับเครือข่ายต่างๆ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานด้านงานประสานกิจกรรมชุมชนของศูนย์ฝึกและอบรมแต่ละแห่ง มีอัตรากำลังเพียง 2 คนเท่านั้น คือนักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา ซึ่งทำให้การทำงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับเด็กและเยาวชนทุกรายตามสภาพปัญหาและความจำเป็น เป็นไปได้ยาก หากไม่ได้มีการทำงานร่วมงานกับครอบครัวและภาคีเครือข่ายต่าง ทั้งภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายชุมชน

ทั้งนี้การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กและเยาวชนก่อนปล่อยของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนประกอบด้วย

1. จัดให้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กและเยาวชนที่จะครบกำหนดการปล่อย สำหรับเด็กและเยาวชนที่ไม่มีปัญหาใดๆ ส่วนเด็กหรือเยาวชนที่มีปัญหา เช่น เร่ร่อน ไร้ญาติ และจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่เข้ารับการฝึกอบรม

2. จัดให้มีการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ปรับตัวทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ อารมณ์ และฟื้นฟูในด้านต่างๆ ตามหลักวิชาการ

3. จัดให้มีการแก้ไขปัญหาให้กับเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา ก่อนและหลังได้รับการปลดปล่อยตลอดจนจัดหาบริการสังคมในด้านต่างๆ เพื่อให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่มีปัญหา โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ไร้ญาติ ขาดที่พึ่ง หรือมีปัญหาครอบครัว หรือไม่ประสงค์จะกลับไปสู่ครอบครัวเดิม ได้มีที่พักอาศัยกินอยู่หลับนอนและได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะฝีมือระหว่างรอเพื่อทำงานหรือเพื่อศึกษาต่อ ฯลฯ รวมทั้งเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

4. จัดให้มีการดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับครอบครัวเด็กและเยาวชน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชน สังคม ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ภายนอกทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชน ตลอดจนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน สังคม ได้เข้าใจและให้การยอมรับเด็กและเยาวชนที่หลงกระทำความผิดมากขึ้น

5. ระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาใช้ในการแก้ไข บำบัด พื้นฟู พัฒนาและสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ตลอดจนเป็นการป้องกันปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน รวมทั้งป้องกันอาชญากรรม

การติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย การดูแลติดตามและให้ความช่วยเหลือภายหลังปล่อยต้องมีการดำเนินการนั้น เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดต้องถูกส่งตัวไปรับการฝึกและอบรมอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เป็นการตัดอิสระภาพซึ่งเด็กและเยาวชนจะถูกตัดออกจากครอบครัว ชุมชน สังคมปกติไปชั่วระยะเวลาหนึ่งซึ่งระยะเวลาดังกล่าวจะยาวนานเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของลักษณะความผิดที่ได้กระทำ ระหว่างที่เด็กและเยาวชนรับการฝึกและอบรมอยู่นั้น สภาพของครอบครัว ชุมชนและสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป เมื่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้รับการปลดปล่อยย่อมไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับครอบครัว ชุมชนและสังคมได้ในระยะแรก รวมทั้งเด็กและเยาวชนบางรายอาจจะมีปัญหา เช่น มีปัญหาครอบครัว ขาดความเอาใจใส่ ขาดความรักความอบอุ่น ครอบครัวแตกแยก ไม่สามารถเข้ากับบิดามารดา บิดามารดาเลี้ยงได้หรือกำพร้า ไร้ญาติขาดที่พึ่ง ตลอดจนเมื่อเด็กและเยาวชนกลับเข้าไปอยู่ในชุมชนสังคมดั้งเดิมแล้วอาจจะประสบปัญหาตามมา เช่น ชุมชนสังคมไม่ยอมรับ เด็กถูกประทับมลทิน (Stigmatization) ว่า “เป็นเด็กเหลือขอหรือเด็กเลวหรือเด็กเคยถูกจับต้องฝึกอบรม” ไม่มีงานทำ ไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนต่อเพราะฐานะยากจน ไม่มีทุนหรือไม่สามารถหาที่ศึกษาเล่าเรียนได้เพราะสถานศึกษาไม่ยอมรับหรือเรียนไม่ทันเพื่อน ขาดที่พึ่งพิง ไม่มีความรู้ทางด้านวิชาชีพทำให้ไม่มีงานทำ หางานทำไม่ได้ไม่มีทุนประกอบอาชีพ ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือไม่มีหลักแหล่งพอกิจที่อาศัยต้องเที่ยวเร่ร่อนอยู่ในที่ต่างๆ หรือสภาพที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมอยู่ในแหล่งอบายมุข เช่น แหล่งยาเสพติด แหล่งมั่วสุมเล่นการพนัน สถานเริงรมย์ แหล่งมัจฉาชีพหรือประพุดิตินเสียหยา จากสภาพปัญหาต่างๆ ดังกล่าวหากไม่ได้รับการป้องกัน ติดตาม สอดส่อง ดูแล แก้ไข ปัญหาและสงเคราะห์ช่วยเหลือแล้วเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะต้องหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีก

ด้วยเหตุนี้ นานาอารยประเทศต่างตระหนักดีถึงภัยอันตรายของการกระทำผิดซ้ำ ดังนั้นจึงได้ให้ความสำคัญกับการติดตามดูแลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย การป้องกันปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ตลอดจนการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาภายหลังปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ (ทัศนีย์ ลักษณะภิกขุณี, สุดจิต เจนนพกาญจน์ และอนุชา ม่วงใหญ่, 2549, น.19-20)

ปัจจุบัน นักสังคมสงเคราะห์ทั้งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เป็นผู้รับผิดชอบในการติดตามดูแลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทุกราย โดยนักสังคมสงเคราะห์ของสถานพินิจฯ ติดตามดูแลเด็กและเยาวชนกลุ่ม A (เด็กพร้อม: ครอบครัวพร้อม) และกลุ่ม B (เด็กพร้อม: ครอบครัวไม่พร้อม) ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ติดตามดูแลเด็กและเยาวชนกลุ่ม C (เด็กไม่พร้อม: ครอบครัวพร้อม) และกลุ่ม D (เด็กไม่พร้อม: ครอบครัวไม่พร้อม) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยและติดตามผลหลังจากที่ได้รับการฝึกอบรมไปแล้วว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางใด รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ และสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีวิธีการติดตามทั้งทางตรง ด้วยตัวนักสังคมสงเคราะห์เอง ได้แก่ การเยี่ยมบ้าน ที่ทำงาน โรงเรียน หรือนัดพบเด็กและเยาวชนในสถานที่ที่เหมาะสม ส่วนการติดตามทางอ้อม โดยการติดต่อทางไปรษณีย์โดยการส่งแบบสอบถามให้เด็กและเยาวชนหรือผู้ปกครองเขียน และส่งกลับมายังศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือโดยการติดต่อทางโทรศัพท์หรือการส่งต่อหน่วยงานเครือข่ายให้ช่วยติดตาม

โครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ Individual Routing Counselor (IRC)

ปัจจุบันกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้มีการดำเนินโครงการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ Individual Routing Counselor (IRC) ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแต่ละแห่ง

ทั่วประเทศ เพื่อมุ่งเน้นการลดการกระทำผิดซ้ำ เป็นแนวคิดที่พัฒนาแนวทางการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพโดยใช้ต้นแบบการพัฒนาขององค์กร 180 (The foundation 180 | behavioral interventions and programs for youth at risk) ที่รับผิดชอบในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และเป็นองค์กรตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการคืนเด็กดีสู่สังคมของประเทศเนเธอร์แลนด์ ในชื่อโปรแกรมว่า “Uninterrupted Tailor made Routing” ซึ่งเป็นโปรแกรมการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพที่ผ่านการศึกษาวิจัยแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางเลือกอื่นในการปฏิบัติต่อเด็กแทนการควบคุมตัว โดยการใช้ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูและรับเด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมมีวิธีการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนแต่ละราย และให้ความสำคัญกับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในสถานควบคุมเทียบเท่ากับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน เน้นการเชื่อมต่อการบริหารจัดการโดยร้อยเรียงกระบวนการทำงานตั้งแต่แรกเข้าสู่ศูนย์ฝึกฯ จนถึงปล่อยตัวคืนสู่สังคม รวมทั้งจัดระบบการติดตามช่วยเหลือดูแลเด็กและเยาวชนและครอบครัวภายหลังการคืนกลับสู่ชุมชน มุ่งเน้นการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความเสี่ยงปัญหาด้านพฤติกรรมและการกระทำผิดซ้ำ

การศึกษาวิจัยโครงการการพัฒนากระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อที่ผ่านมา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งมีระยะเวลาในการศึกษา 3 ปี ตั้งแต่เดือนกันยายน 2556 ถึงเดือนกันยายน 2559 โดยมีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 1 จังหวัดระยอง เป็นพื้นที่นำร่องและนำผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการดังกล่าว จำนวน 6 คน ลงพื้นที่ปฏิบัติงานในฐานะปรึกษาเยาวชนเป็นรายบุคคล หรือ Individual Routing Counselor (IRC) หรือเรียกกันทั่วไปว่าผู้ปฏิบัติงาน IRC เป็นระยะเวลา 2 ปีหลังจากนั้นในปี 2559 ได้มีการขยายผลการนำระบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแต่ละแห่ง โดยมีการให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ที่สมัครใจ ตามกรอบเข้าร่วมโครงการดังกล่าวลงไปปฏิบัติหน้าที่ IRC ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งละ 2 คน ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าปัจจุบันโครงการการพัฒนากระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อ Individual Routing Counselor (IRC) มิได้ดำเนินโครงการนำร่องเพียงศูนย์ฝึกฯ แห่งเดียว แต่ได้มีการนำไปขยายผลในศูนย์ฝึกฯ แต่ละแห่งแล้ว เพื่อเป้าหมายการลดการกระทำผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน

การสร้างเครือข่ายในการทำงาน

ปัจจุบันทุกหน่วยงานต่างให้ความสำคัญ กับการสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน เครือข่ายชุมชน และภาคประชาสังคม กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมมือกับเครือข่ายในการป้องกันแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิด ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าการดำเนินการในการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ทั้งทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ สวัสดิการที่จำเป็น การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ฯลฯ โดยมีการดำเนินการ อาทิ

- การจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ (MOU) ทั้งภาครัฐ และเอกชน อาทิ ศาลเยาวชนและครอบครัว กระทรวงแรงงาน กรมการพัฒนาฝีมือแรงงาน สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กรมสุขภาพจิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น โดยทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการช่วยเหลือในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และได้มีการมอบหมายให้แต่ละสถานพินิจฯ มีการจัดทำบันทึกตกลงความร่วมมือในระดับพื้นที่ต่อไป

- การแต่งตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน โดยให้สถานพินิจฯแต่ละแห่ง มีคณะกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีจิตอาสา ต้องการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน โดยเป็นไปตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ.2553 กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ

สงเคราะห์เด็กและเยาวชน สำหรับสถานพินิจ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการสถานพินิจ ช่วยเหลือกิจการสถานพินิจ เพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

นอกจากนี้นักสังคมสงเคราะห์ได้มีการประสานความร่วมมือกับบุคคลและองค์กรเครือข่ายเพื่อระดมทรัพยากรในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในและนอกสถานควบคุม โดยแสวงหาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานพินิจฯ ศูนย์ฝึกและอบรมฯ กับบุคคล องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน และประสานความร่วมมือกับเครือข่ายในการจัดโครงการกิจกรรมและบริการในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน และการติดตามดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย

ประเด็นข้อท้าทายในงานสังคมสงเคราะห์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ

นโยบายของรัฐและตัวชี้วัดหน่วยงาน

จากที่ยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มียุทธศาสตร์เรื่องการสร้างความปลอดภัย และความสงบสุขในสังคม ได้มีเป้าหมายหลักคือการลดการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด ทำให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มียุทธศาสตร์การลดการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดของหน่วยงานคือ ร้อยละของเด็กและเยาวชนที่สามารถติดตามได้หลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และร้อยละของเด็กและเยาวชนที่สามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ที่รับผิดชอบเรื่องการเตรียมความพร้อมปล่อย และการติดตามดูแลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย โดยต้องปฏิบัติงานให้ได้ตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไว้

กระแสสังคมต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ

จากกระแสสังคมตามสื่อต่างๆ จะพบว่า หากมีข่าวเด็กและเยาวชนกระทำผิด และมีการกล่าวถึงประวัติการกระทำผิด และหากเคยกระทำผิดมาก่อน หรือเป็นการกระทำผิดซ้ำ คนส่วนใหญ่มักมองว่า เด็กและเยาวชนยังไม่รู้สึกเข็ดหลาบสำนึกในการกระทำผิด และส่งผลต่อการมองหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อย่างเช่น สถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกและอบรมฯ ว่าไม่ได้เอาใจจริงเอาใจในการดำเนินการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้เป็นกลับตนคนดี ทำให้บุคลากรที่ทำงานในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิดอาจไม่ได้รับความเชื่อถือ และที่สำคัญอาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัวในการได้รับโอกาสจากสังคมในการดำเนินชีวิตภายหลังปล่อยตัว

สัดส่วนนักสังคมสงเคราะห์ต่อกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน

ตามกรอบนักสังคมสงเคราะห์ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีเพียงแห่งละ 2 คน ปฏิบัติงานในกลุ่มบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และกลุ่มประสานกิจกรรมชุมชน ไม่รวมนักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติหน้าที่ Individual Routing Counselor หรือ IRC ซึ่งหากเทียบสัดส่วนนักสังคมสงเคราะห์ต่อจำนวนเด็กและเยาวชนในแต่ละศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ที่มีเด็กและเยาวชนประมาณ 300- 400 คน พบว่า นักสังคมสงเคราะห์ต้องรับผิดชอบดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนค่อนข้างมาก และต้องทำงานกับครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย อีกทั้งยังต้องมีการะงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูช่วยเหลือเด็กและเยาวชนเฉพาะราย อาจไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เข้าถึงปัญหาที่แท้จริงตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนแต่ละรายได้

งานสังคมสงเคราะห์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ

สำหรับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของประเทศไทยนั้น แม้จะตระหนักถึงความสำคัญของการมีแนวทางการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูให้กับเด็กเป็นรายบุคคลและการติดตามช่วยเหลือเด็กที่กลับเข้าสู่ชุมชน โดยมีการกำหนดไว้ในกฎหมายและระเบียบการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง แต่หน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจ รวมถึงขาดวิธีการและระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินการตามแนวทางและข้อกำหนดต่างๆ ได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาระบบ รูปแบบและวิธีการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนแต่ละราย

ส่วนงานสังคมสงเคราะห์ ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ถือว่ามีกรอบการปฏิบัติงาน กระบวนการการทำงานที่ค่อนข้างชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน และการติดตามดูแลเด็กและเยาวชน มีการดำเนินงานและปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานตามนโยบายในแต่ละยุค แต่พบว่า ในแต่ละงานนั้นยังมีข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และยังไม่ได้มีการถอดบทเรียนการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาระบบงานสังคมสงเคราะห์ในปัจจุบันในแต่กระบวนการว่าเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และตัวผู้ปฏิบัติงานคือนักสังคมสงเคราะห์ต้องไม่หยุดนิ่งในการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านองค์ความรู้ เครื่องมือ เทคนิคทักษะในการปฏิบัติ เพื่อให้เท่าทันปัญหาและสถานการณ์ในปัจจุบันของกลุ่มเด็กและเยาวชน

การสร้างภาคีเครือข่ายในการทำงาน

นักสังคมสงเคราะห์นอกเหนือจากงานสงเคราะห์ช่วยเหลือบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนแล้วนั้น ยังมีงานที่สำคัญคือการประสานงานกับเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงเครือข่ายชุมชนในการทำงานทั้งเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชน เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ แต่ด้วยภาระงาน ยังพบว่า การสร้างเครือข่ายทั้งภายในภายนอก ทั้งภาครัฐ เอกชน เครือข่ายชุมชน ภาคประชาสังคม ยังไม่มีการทำงานที่เป็นระบบการทำงานร่วมกันและระบบส่งต่ออย่างชัดเจน

ด้วยข้อท้าทายงานสังคมสงเคราะห์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถือว่าเป็นสิ่งที่นักสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนต้องไม่นิ่งเฉยกับข้อท้าทายดังกล่าว โดยต้องไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน พัฒนางองค์กร พัฒนางาน พัฒนาเครือข่าย เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชน โดยผู้เขียนจึงขอเสนอกลไกในการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

กลไกในการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

สุดจิต เจนนพกาญจน์ (2544) ได้กล่าวถึงข้อท้าทายของนักสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า จากภาวะความกดดันของสังคมและวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจำเป็นที่นักสังคมสงเคราะห์ซึ่งปฏิบัติงานกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและวิสัยทัศน์ ต้องมองแบบองค์รวมทั้งในแนวกว้างและแนวลึกโดยมองให้ทะลุถึงปัญหาและองค์ประกอบของปัญหาที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด มีเป้าหมายที่เด็กและเยาวชนอย่างแท้จริงโดยให้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์จำเป็นต้องปรับปรุงระบบการทำงานให้มีการผสมผสานวิธีการต่างๆ ทางด้านสังคมสงเคราะห์เข้ามาให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชน และทำงานในเชิงสหวิชาชีพโดยร่วมมือกับวิชาชีพอื่นๆ ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้จะต้องพัฒนาการทำงานในเชิงรุกคือการป้องกันและพัฒนาให้มากขึ้น ประกอบกับการทำงานในเชิงตั้งรับในด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูให้เป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานกับเด็กและเยาวชนกระทำผิดควรมีบทบาทในด้านต่างๆ คือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนปฏิบัติงานตามนโยบาย เป็นนักบริหารจัดการ นักพัฒนาข้อมูล นักประชาสัมพันธ์ และเป็นนักพัฒนาและมีส่วนร่วมกับชุมชน

การพัฒนาทีมนักสังคมสงเคราะห์

เนื่องจากปัจจุบันการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ในศูนย์ฝึกและอบรมฯแต่ละแห่งของกรมพินิจฯ มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และกลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชน ทำให้มีข้อจำกัดในการทำงานที่ค่อนข้างแยกส่วน และเป็นผลให้นักสังคมสงเคราะห์ไม่ได้ทำงานเป็น Case manager อย่างแท้จริง ดังนั้นแผนอนาคต หากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีการปรับโครงสร้าง ควรจัดให้มีกลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ในหน่วยงาน เพื่อให้มีการวางแผนงานร่วมกัน โดยนำวิธีการและกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์มาใช้ตั้งแต่รับตัวจนถึงติดตามภายหลังปล่อย และให้ความสำคัญกับการพัฒนานักสังคมสงเคราะห์ให้เป็น นักสังคมสงเคราะห์เชี่ยวชาญ หรือมืออาชีพ เพื่อสามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนตรงกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงได้ ดังนี้

1. การพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคนิค ทักษะในการทำงานกับเด็กและเยาวชน ปัจจุบันมีองค์ความรู้ใหม่ๆ และมีการพัฒนาเครื่องมือมาใช้ในการปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ ฉะนั้น นักสังคมสงเคราะห์ต้องไม่หยุดพัฒนาตนเอง และทางกรมฯต้องให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน อาทิ การจัดอบรมถ่ายทอดให้ความรู้ องค์ความรู้ เครื่องมือต่างๆที่จำเป็นในการปฏิบัติ อย่างต่อเนื่อง และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นเทคนิค ทักษะในการทำงานสังคมสงเคราะห์

• **องค์ความรู้/ทักษะการปฏิบัติงาน** เนื่องจากที่ผ่านมา นักสังคมสงเคราะห์ ได้รับการอบรมองค์ความรู้ทักษะต่างๆ แต่พบว่าย่ำรู้เพียงหลักการ และบางหลักสูตรยังไม่ทราบวิธีการประยุกต์ใช้ในการทำงานจริง กล่าวคือ นักสังคมสงเคราะห์ จะต้องรับผิดชอบดูแลเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาค่อนข้างซับซ้อน และช่วยเหลือให้ตรงกับสภาพปัญหาและความจำเป็น ดังนั้น นักสังคมสงเคราะห์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาตนเองให้เกิดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน โดยมีทั้งองค์ความรู้และประสบการณ์ และต้องไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเอง โดยอาจจัดหลักสูตรการอบรมองค์ความรู้และทักษะต่างๆ เพื่อให้ทันสมัยต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน อาทิ วิธีการหรือแนวทางในการดูแลและช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมต่างๆ พฤติกรรมการใช้ ความรุนแรง การกระทำผิดซ้ำ โรคจิตเวชเด็กและวัยรุ่น การให้คำปรึกษาในภาวะวิกฤติ การอบรมบุคลิกภาพ/การประสานงาน การพูดในที่ชุมชน แนวคิด/วิธีการการทำงานสังคมสงเคราะห์ในประเทศต่างๆ ฯลฯ

• **เครื่องมือ** ควรมีการทบทวนแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินต่างๆ ให้มีความเหมาะสมและมีการทดลองนำเครื่องมือหรือแบบประเมินด้านเด็กเยาวชนและครอบครัวใหม่ๆมาใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสม

2. การมีระบบพี่เลี้ยง นอกเหนือจากการจัดอบรมให้ความรู้แก่นักสังคมสงเคราะห์แล้ว ควรจัดให้มีระบบพี่เลี้ยง โดยมอบหมายนักสังคมสงเคราะห์ที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์มานาน ดูแลให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และประเมินผลการปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์รุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความอบอุ่นแบบพี่น้องร่วมวิชาชีพ และเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน

3. การมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงาน ควรมีการเชิญหรือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชน จากภายนอก มาเป็นที่ปรึกษาในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การทำงานด้านเด็กเยาวชน และครอบครัวเป็นไปอย่างรอบด้าน

4. การเสริมพลังในการทำงานให้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งพบว่าปัจจุบันนักสังคมสงเคราะห์ในกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีภาวะหมดไฟ มีการย้ายงานหรือโอนย้ายจำนวนมากขึ้น ดังนั้นควรมีการเสริมพลังให้เห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และงานสังคมสงเคราะห์ การสร้างอุดมการณ์ร่วมกัน เห็นคุณค่าในวิชาชีพ รักองค์กร และสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

การพัฒนาระบบงาน

ปัจจุบันระบบการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ พบว่ามีการปรับเปลี่ยนคู่มือและวิธีการปฏิบัติงานอยู่บ่อยครั้ง ตามนโยบายของรัฐ และพบว่าก่อนการปรับเปลี่ยน หรือการจัดทำแนวทางใหม่ ยังไม่มีการถอดบทเรียนการปฏิบัติงานเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ดังนั้นควรมีพัฒนาระบบงานสังคมสงเคราะห์ ดังนี้

1. การถอดบทเรียนการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ควรมีการถอดบทเรียนจากแนวทางการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ว่าแนวทางและวิธีการใดมีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน และหาปัจจัยความสำเร็จ จุดแข็ง จุดอ่อน ของแต่ละกระบวนการ เพื่อนำข้อมูลมาปรับเป็นแนวทางร่วมกันที่ชัดเจนและมีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานจริง

2. การแลกเปลี่ยน ระดมสมองจากผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีนักสังคมสงเคราะห์ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านเด็กและเยาวชนกระทำผิดโดยเฉพาะ ดังนั้นควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยน ระดมสมอง หาแนวทางร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดให้มีการทำคู่มือการปฏิบัติงานในแต่ละกระบวนการ การพัฒนาเครื่องมือการทำงานที่เหมาะสม โดยระดมสมองมาจากผู้ปฏิบัติงานจริง

3. การนำแนวคิดที่ประสบผลสำเร็จมาพัฒนาระบบงาน ปัจจุบันปัญหาสถานการณ์เด็กและเยาวชนมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นอาจมีการค้นคว้า วิจัย หาข้อมูล หรือศึกษาดูงานแนวคิดวิธีการใหม่ๆ ที่ประสบผลสำเร็จจากประเทศต่างๆ หรือ หน่วยงานต่างๆ มาพิจารณาในการวางแผนงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

การพัฒนาเครือข่ายในการทำงาน

1. การพัฒนาเครือข่ายภายในหน่วยงาน เนื่องจากในศูนย์ฝึกฯ และสถานพินิจฯ มีบุคลากรค่อนข้างมาก และมีนักวิชาชีพค่อนข้างหลากหลายและเฉพาะทาง ดังนั้น การทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ ไม่ควรทำงานเพียงคนเดียว ควรเน้นให้นักวิชาชีพได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยให้ทีมนักวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น โดยนำวิธีการ Case Conference มาใช้ รวมถึงนักวิชาชีพอื่นๆ จะได้ควรเข้าใจงานการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้องและชัดเจน เพื่อเกิดกระบวนการส่งต่อที่ตีสามารถช่วยเหลือตรงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2. การสร้างเครือข่ายนักสังคมสงเคราะห์ ปัจจุบันนักสังคมสงเคราะห์ทั้งสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีการประสานงานส่งต่อ ให้ความช่วยเหลือกันตามระบบ แต่ควรมีการสร้างเครือข่ายที่ชัดเจนในแต่ละเขตพื้นที่และพัฒนาเครือข่ายนักสังคมสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง อาทิ การจัดประชุม การทำแผนการปฏิบัติในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน และส่งต่อความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ

3. การสร้างเครือข่ายภายนอกหน่วยงาน

- ควรจัดให้มีนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญ มาให้คำปรึกษา พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ เครื่องมือ ในการปฏิบัติงานให้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญและสามารถนำเทคนิคทักษะต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

- การสร้างและพัฒนาเครือข่ายในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายชุมชน ซึ่งที่ผ่านมา นักสังคมสงเคราะห์ ได้ดำเนินการอยู่บ้างแล้ว แต่ควรมีการพัฒนาให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง มีเครือข่ายสนับสนุนที่ชัดเจนในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และการติดตามดูแลภายหลังปล่อย การให้เครือข่ายเข้ามาช่วยเหลือ เป็นรูปธรรม ในกลุ่มเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ

บทสรุป

จากข้อท้าทายงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งในเรื่องนโยบายของรัฐและตัวชี้วัดหน่วยงาน กระแสสังคมต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำ สัดส่วนนักสังคมสงเคราะห์ต่อกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน งานสังคมสงเคราะห์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชน และการสร้างภาคีเครือข่ายในการทำงาน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์เป็นอย่างมาก และทำให้เกิดข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรค ในการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำที่ผ่านมา และอาจส่งผลให้นักสังคมสงเคราะห์เกิดภาวะหมดไฟ และหมดกำลังใจในการทำงานพัฒนาต่อ แต่อย่างไรก็ตามจากข้อท้าทายดังกล่าว ทำให้เกิดข้อค้นพบว่า จากสถานการณ์ปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน และความคาดหวังจากสังคมซึ่งเป็นข้อท้าทายในปัจจุบัน ทำให้นักสังคมสงเคราะห์เอง ซึ่งถือเป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรม ต้องทำงานเป็นมืออาชีพ ไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเอง พัฒนานักวิชาชีพ พัฒนาระบบงาน และพัฒนาเครือข่ายในการทำงาน โดยต้องมีระบบการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และทันสมัย และเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและสังคม และที่สำคัญต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนและสามารถมีส่วนช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำต่อไปได้

รายการอ้างอิง

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. รายงานคดีประจำปี, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2561 จาก <http://www.djop.go.th/images/djopimage/yaer2557.pdf>
- คณินิจ วิทมาตย์.(2552). การมองตนเองในภาวะคืนสู่ครอบครัวและสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- ชานนท์ โกมลมาลย์. (2557). รายงานสรุปการศึกษาดูงานองค์กร 180 รัฐอุเทร์ค ประเทศเนเธอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ 15-19 ธันวาคม พ.ศ.2556. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- ทัศนีย์ ลักษณะภิกษนซ์, สุดจิต เจนนพกาญจน์ และอนุชา ม่วงใหญ่. (2549). การติดตามและประเมินผลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. รายงานการศึกษาวิจัยของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กระทรวงยุติธรรม.
- ทัศนีย์ ลักษณะภิกษนซ์ และคณะ. (2549). การติดตามและประเมินผลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กระทรวงยุติธรรม.
- สุดจิต เจนนพกาญจน์. (2546). กระบวนการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- สุวัฒน์ สุวรรณนิทชะ. (2548). ปัจจัยด้านสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกระทำผิดอาญาของเยาวชนชาย กรณีศึกษา: ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี. มหาวิทยาลัยคริสเตียนบัณฑิตวิทยาลัย. ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต.
- สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2560). Roadmap รายงานกระทรวงยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560. กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน. (2552). คู่มือการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.